

ській паспортизації. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/4052> (дата звернення: 12.05.2023).

6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

7. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

8. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

9. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

10. О принятии в Российскую Федерацию Запорожской области и образования в составе РФ нового субъекта – Запорожской области: Закон РФ от 4 октября 2022 г. № 7-ФКЗ. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202210050007> (дата обращения: 12.05.2023).

11. О принятии в Российскую Федерацию Херсонской области и образовании в составе РФ нового субъекта – Херсонской области : Закон РФ от 4 октября 2022 г. № 8- КЗ. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202210050008?index=105&rangeSize=1> (дата обращения: 12.05.2023).

12. План заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2023).

ФОРМИ (ВИДИ) КОЛАБАРАЦІЇ З ВОРОГОМ НА ТЕРИТОРІЯХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ЕВОЛЮЦІЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЗАКОНОДАВЦЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ СТ. 111¹ КК УКРАЇНИ¹

Зайцев Олексій Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

До 2014 року вчинення злочину проти основ національної безпеки України було надзвичайно рідкісним явищем. Збройні конфлікти на те-

¹ Дослідження за підтримки НДФУ (проект № 2021.01/0106).

риторії Автономної Республіки Крим та окремих районів Донецької та Луганської областей у 2014 році зумовили значне зростання випадків їх вчинення. Наприклад, якщо за 2012 р. не було зареєстровано жодного злочину за ст. ст. 109–114 КК України, а за 2013р. – 8 [1], то за 2014 р. їх кількість становила вже 527 [2]. Слід зауважити, що у період з 2014 по 2021 рр. Верховною Радою України прийнято 8 законів, якими внесено зміни і доповнення до цього розділу. З початком повномасштабної збройної агресії РФ проти України 24 лютого 2022 р. шляхом введення в дію п'яти законів, відповідний розділ зазнав додаткових законодавчих змін.

Однією із таких новел є криміналізація колабораційної діяльності (ст. 111–1 КК України). Кількість проваджень, які відкриті за ознаками цього кримінального правопорушення, має тенденцію до постійного зростання. Згідно з Єдиним звітом про кримінальні правопорушення по державі за 2022 р обліковано 17422 кримінальних правопорушень за ознаками злочинів проти основ національної безпеки України. З них – 3851 (22%) за ст. 111–1 КК України. У 1090 провадженнях особам вручено повідомлення про підозру. Направлено до суду з обвинувальним актом 620 проваджень [3]. Станом на 31 грудня 2022 року у судах першої інстанції перебувало 2334 провадження за ознаками злочинів проти основ національної безпеки України. З них – 659 (28%) за ст.111–1 КК України. Розглянуто 308, у 268 провадженнях постановлено вирок [5].

Тільки за перші чотири місяці 2023 р. органами прокуратури обліковано вже 2615 кримінальних правопорушень за ознаками злочинів проти основ національної безпеки України. З них більше половини – 1399 за ст. 111–1 КК України. Направлено до суду з обвинувальним актом 60 проваджень [4].

Наведені відомості свідчать, що новела широко застосовується на практиці. Водночас, майже одразу після доповнення КК України ст. 111–1 стало очевидним, що положення цієї статті потребують серйозного доопрацювання та уточнення, у тому числі щодо форм (видів) колабораційної діяльності. Це можна пояснити тим, що проект Закону №5144 від 24.02.2021 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» [9] комітет Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності розглядав більше року – з 26.02.2021р. до 03.03.2022р., коли і було прийнято Закон, який як зазначив Голова Верховної Ради України став «спільним компромісним рішенням ...всіх фракцій» [19].

Однак, вже одразу виникли проблеми як кваліфікації колабораційної діяльності, так і розмежування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 111 «Державна зрада» і 111–1 КК України, а у подальшому і ст. 111–1, 111–2 «Пособництво державі-агресору» і 436–2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» КК України. Це спричинило достатньо активну законопроектну роботу, яка заслуговує на те, щоб надати їй огляд.

Вже 28.03.2022р. до парламенту України внесено проект Закону № 7223 «Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо розширення переліку кримінальних правопорушень за здійснення колабораційної діяльності» [10]. Пропонується доповнити ст. 111–1 КК України частиною другою : «Перебування громадянина України у громадянстві (підданстві) іншої держави, яка здійснює збройну агресію проти України, – карається позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк від десяти до п’ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої».

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – *Головне управління*) не підтримало цей проект через відсутність підстав криміналізації, у тому числі і через те, що на тимчасово окупованій РФ території України держава-агресор вживає всіх можливих заходів для розірвання зв’язків між Україною та населенням відповідних тимчасово окупованих територій. Одним із складових такої політики є нав’язування громадянам України громадянства РФ. Набуття за таких умов громадянами України, які проживають в окупації, громадянства держави-агресора та подальше їх перебування у громадянстві ставить під сумнів добровільність прийняття такого рішення. Ці міркування експертів підтвердилися подіями, що відбулися пізніше.

Так, указом президента держави-агресора від 27 квітня 2023 р. № 307 «Про особливості правового становища окремих категорій іноземних громадян та осіб без громадянства в Російській Федерації» [8] громадяни України визнаються з 30 вересня 2022 р. іноземними громадянами, які постійно проживають у РФ. До них віднесені навіть ті громадяни України, які вже заявили про своє бажання зберегти наявне в них громадянство, не склали присяги громадянина РФ або відмовилися від її складення.

Вони мають право постійно проживати на цих територіях на підставі документів, що підтверджує право на постійне проживання та вида-

ного уповноваженим органом України, до 1 липня 2024 р. Щодо громадян України, якщо вони створюють загрозу національній безпеці РФ, зокрема виступають за насильницьку зміну основ конституційного ладу Російської Федерації, або фінансують, планують терористичні (екстремістські) акти, сприяють у вчиненні таких актів або вчиняють їх, а так само іншими діями підтримують терористичну (екстремістську) діяльність, або посягають на громадський порядок або громадські інтереси, зокрема тих, що беруть участь у несанкціонованих зборах, мітингу, демонстрації, ході або пікетуванні, застосовують низку санкцій аж до депортації.

Цей указ порушує ст. 49 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року, якою «забороняється, незалежно від мотивів, здійснювати примусове індивідуальне чи масове переселення або депортацію осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території на територію окупаційної держави або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні» [6]. Це також свідчить і про ознаки злочину проти людяності, зокрема, депортацію або насильницьке переміщення населення (ст. 7d Римського Статуту Міжнародного кримінального суду) [18].

Наступним став проект Закону від 20.07.2022р. №7570 *«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення»* [11]. Для удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення ним пропонується, зокрема: 1) визначити відмінні ознаки колаборації для відмежування колабораційної діяльності (ст. 111–1 КК України) від державної зради (ст. 111 КК України), виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікації її учасників (ст. 436–2 КК України) та від інших суміжних кримінальних правопорушень; 2) впорядкувати складну конструкцію ст. 111–1 КК України шляхом трансформації ч.ч. 1–7 ст. 111–1 у ч.ч. 1–4 цієї статті; 3) замінити у ст. 111–1 КК України оціночні поняття уніфікованим терміном «держава-агресор», визначення якого навести у примітці до цієї статті; 4) виключити ст. 111–2 КК, оскільки вона передбачає колабораційну діяльність в її окремих формах, які вже визначені у ст. 111–1 КК України, а деякі її положення включити до тексту ст. 111–1 КК т України ощо.

Далі, важливим з точки зору визначення заходів та діяльності, які можуть здійснюватися на тимчасово окупованих територіях, у т.ч. у вза-

ємодії з державою-агресором, незаконними органами та окупаційною адміністрацією, є проект Закону від 09.08.2022р. № 7646 *«Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо особливостей діяльності на тимчасово окупованій території України»* [12]. Як справедливо зазначило Головне управління, Україна не може покладатись суто на обов'язки держави-окупанта за міжнародним гуманітарним правом щодо забезпечення окупованих територій та їх мешканців та повинна максимально зберегти свою присутність на цих територіях, демонструючи у такий спосіб невідворотність їх деокупації, але, при цьому, пам'ятаючи про неприпустимість пособництва державі-агресору, яке має переслідуватись та каратись.

З метою приведення норм кримінального закону до фактичної реальності та завдань держави зі збереження контролю над фактично окупованими після 24 лютого 2022 року територіями та забезпечення життєдіяльності мешканців таких територій розроблено проект Закону від 09.08.2022р. № 7647 *«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність»* [13]. Пропонується внести зміни до диспозиції ч. 4 ст. 111–1 КК України і уточнити, що караними слід визнавати добровільне провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі, окупаційною адміністрацією держави-агресора, за винятком випадків, визначених законом. Ця пропозиція обґрунтовано пов'язана із необхідністю дозволу частини господарської діяльності, яка має провадитись для забезпечення життєдіяльності тимчасово окупованих територій України.

Проект Закону від 26.09.2022р. № 8077 *«Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність»* [14] стосується вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораціонізм та розширення кола осіб, які співпрацюють з державою-агресором, а також обмеження доступу таких осіб до здійснення незалежної професійної діяльності, посад, пов'язаних із виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування. Пропонується: 1) доповнити ст. 111–1 КК новою частиною 5, якою передбачити відповідальність за здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України і на підставі законодавства держави-агресора професійної діяльності, пов'язаної

з наданням послуг адвоката, аудитора, оцінювача, експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді, а також виконання повноважень нотаріуса або державного реєстратора чи суб'єкта державної реєстрації прав, або наданням інших публічних послуг; 2) внести зміни до ст. 111–1 КК України задля приведення її положень у відповідність до ст. 40 КК України «Фізичний або психічний примус» шляхом виключення «добровільності» співпраці з державою-агресором як необхідної складової для кваліфікації такого діяння як колабораціонізм.

Для здійснення більш ефективної кваліфікації дій за колабораціонізм внесено проект № 8301 від 23.12.2022 р. *«Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність»* [15]. Пропонується внести зміни до ст. 111–1 КК України, зокрема : 1) привести її положення у відповідність до ст. 40 КК України; 2) доповнити диспозицію ч. 3 вказівкою на здійснення пропаганди у закладах культури; 3) встановити, що кримінально караним діянням у ч. 4 є передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора, за винятком випадків, визначених законом; 4) розширити диспозицію ч. 5 такими місцями вчинення злочину, як установи, підприємства та організації; 5) встановити кримінальну відповідальність за здійснення громадянином України на тимчасово окупованій території України і на підставі законодавства, відмінного від законодавства України, професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

З метою розширення переліку можливих санкцій за окремі прояви колабораційної діяльності для досягнення мети застосовуваного до винної особи покарання розроблено проект № 8301–1 від 05.01.2023р. *«Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність»* [16]. Основна відмінність даного проекту від проекту 8301, як зауважило Головне управління, полягає у тому, що у альтернативному проекті санкції ч. ч. 1 та 2 ст. 111–1 КК України пропонується доповнити покаранням у виді штрафу (в основному проекті, окрім зазначеного виду покарання, йдеть-

ся також про альтернативне основне покарання у виді громадських робіт). Водночас розмір штрафу, запропонований у даному проекті, є вищим, ніж в основному законопроекті: від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (санкція ч. 1 ст. 111–1 КК України у редакції проекту) та від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (санкція ч. 2 ст. 111–1 КК України у редакції проекту).

Чергова пропозиція щодо розмежування правопорушень, передбачених ст. 111–1 КК України, та інших суміжних правопорушень, удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення внесена проектом Закону від 09.01.2023р. № 8301–2 *«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення відповідальності за деякі види кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях»* [17]. Ним пропонується: 1) визначити суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 111–1 КК України, виключно службову особу; 2) встановити кримінальну відповідальність за агітацію, вербування та інші форми залучення дітей до дитячо-юнацьких рухів та формувань на тимчасово окупованих територіях для подальшого залучення їх до лав збройних формувань держави-агресора, забезпечення діяльності таких рухів та формувань, а також добровільне впровадження громадянами України стандартів освіти держави-агресора у навчальних закладах (закладах освіти), що полягають у викривленні історичних та географічних фактів в інтересах держави-агресора та/або програм зі схвалення дій збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, розпалювання ворожнечі щодо України, громадян України, збройних сил України (ч. 3 ст. 111–1 КК України у редакції проекту); 3) уточнити диспозицію ч. 4 ст. 111–1 КК України і т.д.

Вищенаведена кількість проектів щодо змін до ст.111–1 КК України або уточнення її сутності свідчить, що законодавець України усвідомлює наявність проблем правозастосовної практики і намагається якомога швидше удосконалити кримінальну відповідальність за колабораційну діяльність, зокрема, уточнити види колаборації на тимчасово окупованих територіях в інформаційній та освітній сферах; в економічній та адміністративній сферах; у політичній сфері; у воєнній, правоохоронній, безпековій та судовій сферах; у сфері надання публічних послуг. Серед пропозицій є ті, що заслуговують на увагу (визначення видів діяльності, які не є колаборацією), а є ті, які складно підтримати (криміналізація

отримання паспорту громадянина держави-агресора). Не дивно, що всі наведені проекти досі перебувають у комітеті Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності на стадії ознайомлення.

Очевидно, що ця проблема потребує глибокого комплексного наукового вивчення з метою розробки всебічно обґрунтованої моделі законодавчої регламентації колабораційної діяльності. І це можливо у разі реалізації проєкту колективу науковців Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого *«Колабораціонізм на тимчасово окупованих територіях України: проблеми правової оцінки, гарантування прав і свобод людини та реінтеграції територій»*, який ще у грудні 2021 р. став переможцем конкурсу проєктів з виконання наукових досліджень і розробок «Наука для безпеки та сталого розвитку», оголошеного Національним фондом досліджень України [7].

Список використаних джерел:

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2013 р. Генеральна прокуратура України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=185282 (дата звернення: 05.05.2023).

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2014 р. Генеральна прокуратура України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=198199 (дата звернення: 05.05.2023).

3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за 2022 р. Генеральна прокуратура України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=225262 (дата звернення: 05.05.2023).

4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-березень 2023 року. Генеральна прокуратура України. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=230879 (дата звернення: 11.05.2023).

5. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2022 рік. Судова влада України. URL: https://court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/main_site/1-k%20%204-%202022.xls (дата звернення: 05.05.2023).

6. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 05.05.2023).

7. Наукова рада НФДУ затвердила рейтингові списки проєктів-учасників конкурсу «Наука для безпеки та сталого розвитку України». Національний фонд досліджень України. 8 грудня 2021 р. URL: <https://nrfu.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/rejtyngovuj-spysok-proyektiv.pdf> (дата звернення: 05.05.2023).

8. Об особенностях правового положения отдельных категорий иностранных граждан и лиц без гражданства в Российской Федерации: Указ Президента Российской Федерации от 27.04.2023 № 307. Официальный интернет-портал правовой информации . URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202304270013?index=0&rangeSize=1> (дата звернення: 05.05.2023).

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність) : Проект Закону № 5144 від 24.02.2021 р. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=5144&conv=9> (дата звернення: 05.05.2023).

10. Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо розширення переліку кримінальних правопорушень за здійснення колабораційної діяльності: Проект Закону від 28.03.2022р. № 7223. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39302> (дата звернення: 05.05.2023).

11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуально-го кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та суміжні кримінальні правопорушення» : Проект Закону від 20.07.2022р. № 7570. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40023> (дата звернення: 05.05.2023).

12. Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо особливостей діяльності на тимчасово окупованій території України : Проект Закону від 09.08.2022р. № 7646. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40204> (дата звернення: 05.05.2023).

13. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність: Проект Закону від 09.08.2022р. № 7647. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40205> (дата звернення: 05.05.2023).

14. Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Проект Закону від 26.09.2022р. № 8077. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40531> (дата звернення: 05.05.2023).

15. Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність : проект Закону України від 23.12.2022 р. № 8301. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40894> (дата звернення: 05.05.2023).

16. Про внесення змін до статті 111–1 Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за колабораційну діяльність: Проект Закону України від 05.01.2023р. № 8301–1. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41119> (дата звернення: 05.05.2023).

17. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо уточнення відповідальності за деякі види кримінальних правопорушень на тимчасово окупованих територіях: проект Закону від 09.01.2023р. № 8301–2. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законопроекти. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41131> (дата звернення: 05.05.2023).

18. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 05.05.2023).

19. Стенограма пленарного засідання Верховної Ради України № 8 від 03.03.2022р. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/7984.html> (дата звернення: 05.05.2023).

ПРО МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЮРИДИЧНОЇ ОЦІНКИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (СТ. 111¹ КК УКРАЇНИ)¹

Рубашенко Микола Анатолійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Віроломний та повномасштабний акт агресії Російської Федерації, поєднаний з подальшою окупацією окремих частин території України обумовив внесення змін до КК України в частині передбачення відповідальності за колабораційну діяльність в окремій статті 111–1 КК України. Ці зміни, будучи прийнятими нашвидкуруч, та неготовність правозастосувачів до їх реалізації, породили ряд проблем теоретичного і практичного характеру, як стосовно інтерпретації законодавчих новел, так і стосовно окремих аспектів правозастосування. Це викликало активізацію наукових досліджень та перетворило проблематику колабораціонізму на одну із топ-тем у сфері кримінального права. Однак ця доповідь присвячена не окремим правоінтерпретаційним чи правозастосовним проблемам, а окресленню вихідного інструментарію (методологічних

¹ Дослідження за підтримки НФДУ (проект № 2021.01/0106).